

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีสาระสำคัญที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาโดยทั่วไปให้เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข โดยในมาตราที่ 6 ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของชาติและสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่สนองต่อความต้องการของประเทศชาติ สังคมและท้องถิ่น มีพัฒนาการในทุกด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา

การเปลี่ยนแปลงในกระแสนยุคโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะในยุคที่สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมที่ส่งผลกระทบต่อโดยตรงและโดยอ้อมต่อการดำเนินชีวิตของคน ทุกเพศ ทุกช่วงวัยของชีวิต ปัญหาสังคมได้ทวีความซับซ้อน รุนแรงขึ้นทุกขณะ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการมีค่านิยมฟุ้งเฟ้อ การเลียนแบบ การแพร่กระจายของสารเสพติด การก่ออาชญากรรม การทำแท้ง การฆ่าตัวตาย ความอ่อนไหวทางจิตใจ ปัญหาเหล่านี้มีสาเหตุสำคัญคือบุคคลไม่รู้จักตนเองและสภาพแวดล้อมที่ดีพอ ขาดทักษะการคิดตัดสินใจแก้ปัญหา และไม่สามารถปรับตัวในสถานการณ์ต่างๆ ได้ (กรมวิชาการ, 2545) นอกจากนั้น ยังพบข้อมูลอันแสดงถึงภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนที่น่าห่วงใยในหลายๆด้าน จากการศึกษาภาพรวมสถานการณ์เด็กและเยาวชน พ.ศ. 2547-2548 โดยโครงการติดตามสภาวการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด พบว่าเด็กตั้งแต่ระดับประถมขึ้นไป อายุระหว่าง 6-25 ปี มีแนวโน้มเล่นการพนันเพิ่มสูงขึ้น คือ เล่นไพ่ร้อยละ 60 พนันบอลและผลกีฬา ร้อยละ 23 หายบนดินและใต้ดินร้อยละ 8 และการพนันชนิดอื่นๆ ร้อยละ 9 เด็กประถมและมัธยมที่หนีเรียนอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง มีจำนวนถึงกว่าร้อยละ 13-39 มีเด็กประถมและมัธยมที่ถูกขู่กรโชกทรัพย์ในสถานศึกษา รวมถึงเด็กมัธยมที่ถูกทำร้ายร่างกายภายในโรงเรียนประมาณร้อยละ 10 เด็กจำนวนไม่น้อยมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมกับวัย เช่น ใช้เวลาส่วนใหญ่ในการดูการ์ตูนโป๊ VCD โป๊ เว็บโป๊ เด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งยอมรับว่าเคยผ่านการมีเพศสัมพันธ์มาแล้ว และยังพบว่า มีเด็กอายุต่ำกว่า 19 ปี ที่มาทำคลอดและทารกที่ถูกทอดทิ้งอีกเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพบว่า มีเยาวชนอายุต่ำกว่า 25 ปีที่พยายามฆ่าตัวตาย ในอัตราไม่น้อยกว่า 30 ต่อประชากรแสนคน หรือประมาณ

วันละ 14.48 คนต่อวัน ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมของครอบครัวและสังคมรอบตัวเด็ก ก็พบว่า เด็กส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่หรือมีพ่อแม่ไม่ครบ เด็กใช้เวลาไปกับการดูโทรทัศน์ ดูทีวี และเล่นอินเทอร์เน็ตมาก โดยเฉพาะบทบาทของเพื่อนที่มีต่อเด็กและเยาวชนนั้นสูงมาก โดยมีข้อมูลว่าเด็กใช้เวลาอยู่บ้านเพื่อนเฉลี่ยวันละเกือบ 2 ชั่วโมง ซึ่งมากกว่าการใช้เวลาในการอ่านหนังสือที่ใช้เพียงเฉลี่ยแค่วันละ 70-80 นาทีเท่านั้น ซึ่งพฤติกรรมและปัญหาเหล่านั้นย่อมนำไปสู่ผลด้านสุขภาพกายและใจของเด็กและเยาวชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550)

จากผลการสำรวจข้อมูลจากศูนย์วิจัยกรุงเทพ สถาบันวิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพ โดยสุ่มตัวอย่าง จากผู้ที่มีอายุ 15-22 ปี ซึ่งอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ ปริมณฑล และจังหวัดหัวเมืองใหญ่ในแต่ละภาคของประเทศ ได้แก่ เชียงใหม่ อุบลราชธานี จันทบุรี และสงขลา ระหว่างวันที่ 9-17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2547 ได้ตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 1,850 คน เป็นชาย ร้อยละ 44.1 และหญิง ร้อยละ 55.9 พบว่า เมื่อมีความทุกข์หรือความไม่สบายใจ เพื่อนคือที่พึ่งอันดับแรกของวัยรุ่น คือ ร้อยละ 30.9 รองลงมาคือ พ่อแม่ ตนเอง ญาติพี่น้อง และครูอาจารย์ ตามลำดับ (สุนิสตา ประวิชัย, 2552) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเพื่อนมีบทบาทสำคัญต่อเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็น “เพื่อนที่ปรึกษา” ในโรงเรียน ซึ่งเพื่อนที่ปรึกษาหมายถึง นักเรียนที่ได้รับการคัดเลือกฝึกอบรมทักษะเฉพาะเพื่อทำหน้าที่ภายใต้บทบาทของการให้การช่วยเหลือผู้อื่นที่อยู่ในวัยใกล้เคียงกันสามารถแลกเปลี่ยนค่านิยมประสบการณ์ และวิธีการดำเนินชีวิตให้กับผู้รับบริการ งานที่ทำเป็นงานขั้นพื้นฐานมีข้อจำกัดด้วยทักษะเฉพาะที่ได้รับการฝึกอบรม ปัญหาที่ให้การช่วยเหลือเป็นปัญหาทั่วๆ ไปไม่ใช่ปัญหาที่รุนแรง เพื่อนที่ปรึกษาเป็นการป้องกันก่อนที่ปัญหาต่างๆ จะทวีความรุนแรงขึ้น อนึ่งการที่เพื่อนจะทำหน้าที่เพื่อนที่ปรึกษาได้นั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่เพื่อนที่ปรึกษาจะต้องมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องของทักษะชีวิตที่ดีก่อนการให้คำปรึกษา เพื่อที่จะสามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขความคิดทัศนคติ รู้วิธีการที่จะสื่อสารกับเพื่อนที่มีความไม่สบายใจ ตลอดจนสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทิศทางที่เหมาะสม มีความสามารถปรับตัวในการจัดการกับปัญหารอบตัวในสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต

การให้คำปรึกษาเพื่อนเป็นวิธีการดำเนินการอย่างหนึ่งในการช่วยเหลือเพื่อนด้วยตนเอง ผู้ที่ทำหน้าที่ในการช่วยเหลือต้องได้รับการฝึกอบรมทักษะการให้คำปรึกษาเบื้องต้นจนมีความสามารถที่จะไปให้การช่วยเหลือเพื่อนคนอื่น ๆ สามารถให้การช่วยเหลือได้ทั้งในรูปแบบของรายบุคคลและรายกลุ่ม (พจมาน ดวงธรรม, 2539) นอกจากนี้หน้าที่ของเพื่อนผู้ให้คำปรึกษาไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาได้เข้าใจปัญหาได้ชัดเจนและพัฒนาแนวทางในการแก้ไขปัญหานั้น แต่ยังเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เป็นตัวแบบให้ผู้รับคำปรึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการให้คำปรึกษาสำหรับเพื่อนยังเป็นการช่วยเสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนอีกด้วย เพราะการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ของเพื่อนทั้งสองฝ่ายมีประสบการณ์ที่ใกล้เคียงกัน สัมพันธภาพและความเป็นกันเองจึงมีค่อนข้างสูงซึ่งสอดคล้องกับ Douglas (1984 อ้างถึงใน สมพร

รุ่งเรืองกลกิจ, 2532) ที่ได้กล่าวถึงวัยรุ่นไว้ว่า สำหรับวัยรุ่นความคิดเห็นของเพื่อนหรือผู้ที่มีอายุมากกว่าเล็กน้อย มีความสำคัญต่อวัยรุ่นมากกว่าข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะจากผู้ใหญ่วัยกลางคน อาจารย์ หรือผู้ปกครอง วัยรุ่นปฏิเสธบทบาทของผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า ไม่ใช่เพราะว่าวัยรุ่นมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าหรือต่อผู้ใหญ่ แต่เป็นเพราะว่าการได้รับคำแนะนำจากผู้ใหญ่จะทำให้ตนเองรู้สึกว่าเป็นเด็ก วัยรุ่นไม่ได้สนใจต่อระเบียบมาตรฐานความถูกต้องของสังคม แต่สนใจที่ได้รับการยอมรับ ความเห็นใจเข้าใจจากเพื่อนๆ ปฏิบัติตามข้อตกลงที่จะได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับวัยรุ่นมากกว่า การได้รับการยอมรับจากผู้ใหญ่ นอกจากนั้น Erikson (1968) กล่าวไว้ว่าความสัมพันธ์กันภายในกลุ่มเพื่อนจะทำให้การพัฒนาความเป็นตนเองของวัยรุ่นแข็งแกร่งขึ้น เนื่องจากเป็นโอกาสให้วัยรุ่นได้สำรวจความสนใจและความคิดของตนเอง รวมทั้งการอยู่ในกลุ่มเพื่อนยังช่วยเปิดโอกาสให้วัยรุ่นได้เรียนรู้ถึงวิธีการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ นุซลี อุภักย์ (2549) ที่กล่าวว่า กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลทางสังคมที่สำคัญมากของวัยรุ่น กลุ่มเพื่อนไม่เพียงแต่ให้ความปลอดภัยทางด้านความรู้สึกและอารมณ์แก่วัยรุ่นเท่านั้น แต่ยังปลูกฝังเจตคติและพฤติกรรมทางสังคมให้กับวัยรุ่นอีกด้วย

การให้เพื่อนทำหน้าที่ให้คำปรึกษา โดยขาดความเข้าใจในหลักการของการให้คำปรึกษาอย่างแท้จริง อาจก่อให้เกิดความเสียหายทั้งในส่วนของผู้ให้การช่วยเหลือ และผู้รับการช่วยเหลือ เป็นต้นว่าอาจเกิดความขัดแย้งบาดหมางใจกันขึ้น เกิดความท้อถอย ไม่มีกำลังใจในการพัฒนาตน ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่ไว้วางใจผู้ใดและอาจก่อให้เกิดปัญหาหลากหลายมากขึ้นและปัญหาต่อเนื่องตามมา ดังนั้น ผู้ที่ทำหน้าที่เพื่อนที่ปรึกษาต้องได้รับการฝึกอบรมทักษะพื้นฐานทางการให้คำปรึกษาจนมีความสามารถที่จะไปให้การช่วยเหลือเพื่อนได้

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนาศักยภาพเพื่อนที่ปรึกษาด้วยเทคนิคกิจกรรมกลุ่ม เนื่องจากว่า เทคนิคกิจกรรมกลุ่มมีเทคนิคและวิธีการที่หลากหลายและเน้นให้นักเรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ดังที่ ทิศนา แคมมณี (2545) ที่กล่าวไว้ว่า การนำกิจกรรมกลุ่มมาใช้ในการเรียนการสอนเป็นการเรียนรู้แบบยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งการที่ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้กระทำรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียนและมีชีวิตชีวา ซึ่งสอดคล้องกับคมเพชร ฉัตรศุภกุล (2546) ที่กล่าวไว้ว่ากิจกรรมกลุ่มเป็นวิธีการที่ดีเพราะเป็นการเรียนรู้โดยวิธีการปฏิบัติจริงสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งและพอใจที่จะเปลี่ยนแปลงปรับปรุงตนเอง นอกจากนั้น นิรมิต ขาวระนอง (2540) ยังได้กล่าวไว้ว่ากิจกรรมกลุ่มจะเน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยผู้เรียนมีโอกาสคิดหาแนวทางที่จะนำความรู้ ความเข้าใจไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะศึกษาผลของโปรแกรมพัฒนาศักยภาพเพื่อนที่ปรึกษาด้วยเทคนิคกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้มีความรู้ในเรื่องของทักษะชีวิต เพื่อที่จะสามารถปรับตัวในการจัดการกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับความรู้ในการให้คำปรึกษาอย่างถูกต้อง สามารถที่จะนำความรู้ที่ได้ไปให้คำปรึกษาเพื่อนที่มีความไม่สบายใจได้ตลอดจนเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็จะสามารถนำความรู้ด้านการให้คำปรึกษาไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต ครอบครัว การทำงาน และสังคม รวมทั้งการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไปในอนาคต

2. คำถามในการวิจัย

โปรแกรมพัฒนาศักยภาพเพื่อนที่ปรึกษาด้วยเทคนิคกิจกรรมกลุ่ม สามารถพัฒนาศักยภาพเพื่อนที่ปรึกษาของเพื่อนที่ปรึกษาได้หรือไม่

3. วัตถุประสงค์

3.1 เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมพัฒนาศักยภาพเพื่อนที่ปรึกษาด้วยเทคนิคกิจกรรมกลุ่ม

3.2 เพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาศักยภาพเพื่อนที่ปรึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

3.3 เพื่อนิเทศและติดตามผลความสามารถในการให้คำปรึกษาของกลุ่มทดลอง

4. สมมติฐานการวิจัย

4.1 ภายหลังจากทดลองนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาศักยภาพเพื่อนที่ปรึกษาด้วยเทคนิคกิจกรรมกลุ่มมีคะแนนศักยภาพเพื่อนที่ปรึกษาสูงกว่าก่อนการทดลอง

4.2 กลุ่มทดลองมีคะแนนศักยภาพเพื่อนที่ปรึกษาหลังการทดลองเพิ่มสูงขึ้นกว่ากลุ่มควบคุม

5. ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

5.1 กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านหนองกุงวิทยาคาร ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2553 จำนวน 24 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง 12 คน และกลุ่มควบคุม 12 คน

5.2 ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น (Independent variable) คือ โปรแกรมพัฒนาศักยภาพเพื่อนที่ปรึกษา ด้วยเทคนิคกิจกรรมกลุ่ม

ตัวแปรตาม (Dependent variable) คือ ศักยภาพเพื่อนที่ปรึกษา แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

1) ศักยภาพด้านทักษะชีวิต แบ่งออกเป็น 4 ด้านได้แก่

- (1) การตระหนักรู้ในตนเอง
- (2) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด
- (3) การตัดสินใจ
- (4) การปฏิเสธ

2) ความสามารถในการให้คำปรึกษา ได้แก่

- (1) ความรู้ในการให้คำปรึกษา
- (2) ความสามารถในการใช้ทักษะการให้คำปรึกษา

ระยะเวลาในการศึกษาวิจัย ใช้เวลา 2 เดือน (เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2553 - เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2553)

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 ศักยภาพเพื่อนที่ปรึกษา หมายถึง ความรู้และความสามารถในการเป็นเพื่อนที่ปรึกษา แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ศักยภาพด้านทักษะชีวิต และความสามารถในการให้คำปรึกษา

1) ศักยภาพด้านทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถของเพื่อนที่ปรึกษาในการเปลี่ยนแปลง แก้ไขความคิด ทศนคติ ตลอดจนสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทิศทางที่เหมาะสม มีความสามารถปรับตัวในการจัดการกับปัญหารอบตัวในสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคตได้ ซึ่งประเมินได้จากแบบวัดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากขวัญยืน มูลศรี (2548) ได้แก่ การตระหนักรู้ในตนเอง การจัดการกับอารมณ์และความเครียด การตัดสินใจ และจากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นคือ การปฏิเสธ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) การตระหนักรู้ในตนเอง หมายถึง ความสามารถของเพื่อนที่ปรึกษาในการค้นหาและเข้าใจจุดดี จุดด้อยของตนเอง และความแตกต่างระหว่างบุคคล

(2) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด หมายถึง ความสามารถรู้เท่าทันอารมณ์ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของตน และสามารถจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม

(3) การตัดสินใจ หมายถึง ความสามารถของเพื่อนที่ปรึกษาในการรับรู้ปัญหา วิเคราะห์สาเหตุข้อดี ข้อเสีย ประเมินทางเลือกและตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหาที่เหมาะสม

(4) การปฏิเสธ หมายถึง การปฏิเสธที่ไม่ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเสียใจและผิดหวัง ไม่โกรธ หรือเข้าใจผิด หรือกลับมากดดันหรือบีบคั้นตัวเอง ทำให้เกิดความสบายใจทั้งสองฝ่าย

6.2 ความสามารถในการให้คำปรึกษา หมายถึง ความรู้ในการให้คำปรึกษา และความสามารถในการใช้ทักษะการให้คำปรึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) ความรู้ในการให้คำปรึกษา หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ เป้าหมาย หลักการให้คำปรึกษา คุณสมบัติของเพื่อนที่ปรึกษา จรรยาบรรณเพื่อนที่ปรึกษา กระบวนการให้คำปรึกษา และความรู้เกี่ยวกับทักษะการให้คำปรึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย ทักษะการฟัง ทักษะการถาม ทักษะการทวนความ ทักษะการสรุปความ ทักษะการสะท้อนกลับ และทักษะการชี้ผลที่ตามมา ซึ่งวัดได้จากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1) ทักษะการฟัง หมายถึง การรับรู้เรื่องราวของผู้รับคำปรึกษาทั้งคำพูด น้ำเสียงและภาษาท่าทาง รวมถึงพฤติกรรมของเพื่อนที่ปรึกษาที่แสดงออกด้วยภาษาพูดหรือภาษาท่าทาง ซึ่งบอกถึงความกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือเพื่อนผู้รับคำปรึกษาโดยการแสดงความสนใจ การเห็นความสำคัญของเพื่อนผู้รับคำปรึกษา

(2) ทักษะการถาม หมายถึง การตั้งคำถามเพื่อให้ได้ข้อมูลจากเพื่อนผู้รับคำปรึกษาได้มากที่สุด

(3) ทักษะการทวนความ หมายถึง การพูดประโยคที่เพื่อนผู้รับคำปรึกษาพูดแต่ใช้ถ้อยคำน้อยลง และยังคงความหมายเหมือนเดิม

(4) ทักษะการสรุปความ หมายถึง การจับประเด็นสำคัญของเนื้อหาที่เพื่อนผู้รับคำปรึกษาพูด และความรู้สึกที่เพื่อนผู้รับคำปรึกษาแสดงโดยใช้คำพูดสั้น ๆ ให้ได้ใจความ

(5) ทักษะการสะท้อนกลับ หมายถึง การตอบรับข้อความและคำพูดของผู้รับคำปรึกษาในส่วนที่เป็นอารมณ์ความรู้สึกที่คลุมเครือให้ชัดเจนขึ้น

(6) ทักษะการชี้ผลที่ตามมา หมายถึง การชี้ผลที่ตามมาเป็นการเน้นให้เพื่อนผู้รับคำปรึกษาได้เห็นผลที่อาจตามมาจากการวางแผน การตัดสินใจและการปฏิบัติของเขาเองทั้งทางบวกและทางลบ

2) ความสามารถในการใช้ทักษะการให้คำปรึกษา หมายถึง การใช้ทักษะและกระบวนการให้คำปรึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย ทักษะการฟัง ทักษะการถาม ทักษะการทวนความ ทักษะการสรุปความ ทักษะการสะท้อนกลับ ทักษะการชี้ผลที่ตามมา และกระบวนการให้คำปรึกษาประกอบด้วยขั้นสร้างสัมพันธภาพ ขั้นสำรวจและเข้าใจปัญหา ขั้นหาแนวทางแก้ไขปัญหา ขั้นวางแผนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ และขั้นยุติการให้คำปรึกษา ซึ่งวัดได้จากแบบประเมินทักษะ

การให้คำปรึกษา สำหรับเพื่อนผู้รับคำปรึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และการสัมภาษณ์(Interview) เพื่อนผู้รับคำปรึกษารายบุคคล โดยวัดทันทีหลังจากยุติการให้คำปรึกษา ซึ่งเพื่อนที่ปรึกษา1คน จะต้องไปให้คำปรึกษาเพื่อนจำนวน2คน ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการนี้เทศและติดตามผล โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) การติดตามผลครั้งที่ 1 เพื่อประเมินความสามารถในการให้คำปรึกษา ของเพื่อนที่ปรึกษา โดยประเมินจากแบบประเมินทักษะการให้คำปรึกษาและจากการสัมภาษณ์ (Interview) เพื่อนผู้รับคำปรึกษารายบุคคล จำนวนทั้งหมด 12 คน

(2) การนิเทศครั้งที่ 1 เพื่อสะท้อนผลความสามารถในการให้คำปรึกษา ของเพื่อนที่ปรึกษา และการให้ข้อเสนอแนะ ตลอดจนคำแนะนำสำหรับการนำไปพัฒนาการให้ คำปรึกษาเพื่อนผู้รับคำปรึกษาคนที่ 2 ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

(3) การติดตามผลครั้งที่ 2 เพื่อประเมินความสามารถในการให้คำปรึกษา ของเพื่อนที่ปรึกษา โดยประเมินจากแบบประเมินทักษะการให้คำปรึกษาและจากการสัมภาษณ์ (Interview) เพื่อนผู้รับคำปรึกษารายบุคคล จำนวนทั้งหมด 12 คน

(4) การนิเทศครั้งที่ 2 เพื่อสะท้อนผลความสามารถในการให้คำปรึกษา ของเพื่อนที่ปรึกษา เพื่อนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงแก้ไขในการให้คำปรึกษาเพื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6.3 โปรแกรมพัฒนาศักยภาพเพื่อนที่ปรึกษาด้วยเทคนิคกิจกรรมกลุ่ม หมายถึง แผนการฝึกอบรมความรู้และความสามารถในการเป็นเพื่อนที่ปรึกษา ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านทักษะชีวิต แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ (1) การตระหนักรู้ในตนเอง (2) การจัดการกับ อารมณ์และความเครียด (3) การตัดสินใจ (4) การปฏิเสธ และ 2) ความสามารถในการให้ คำปรึกษา ที่ผู้วิจัยพัฒนามาจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) และ กรมสุขภาพจิต (2550) ซึ่งในการอบรมแต่ละครั้งมีลำดับขั้นตอนคือ ขั้นนำ ขั้นกิจกรรม และ ขั้นสรุป และเทคนิคกิจกรรมกลุ่มที่ใช้คือ การอภิปรายกลุ่ม การบรรยาย เกม กลุ่มย่อย ละคร กรณ์ตัวอย่าง บทบาทสมมติ และสถานการณ์จำลอง ตามแนวทางของ ทิศนา แคมมณี (2545) และ นิรันดร์ จุลทรัพย์ (2551) จำนวน 15 ครั้งละๆ 1 ชั่วโมง ถึง 1 ชั่วโมง 30 นาที

6.4 เพื่อนที่ปรึกษา หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านหนองกง วิทยาคาร ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ประจำปี การศึกษา 2553 จำนวน 24 คน โดยแบ่งออกเป็น กลุ่มทดลอง จำนวน 12 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 12 คน ซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้

- 1) มีจิตอาสา มีความจริงใจและตั้งใจช่วยเหลือผู้อื่น
- 2) อุดม ใจเย็น
- 3) มีทำที่ที่เป็นมิตรมองโลกในแง่ดี
- 4) เป็นผู้รับฟังที่ดี

กลุ่มทดลอง หมายถึง นักเรียนที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาศักยภาพของเพื่อนที่
ปรึกษาด้วยเทคนิคกิจกรรมกลุ่ม จำนวน 15 ครั้งละ ๆ 1 ชั่วโมง ถึง 1 ชั่วโมง 30 นาที

กลุ่มควบคุม หมายถึง นักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาศักยภาพของเพื่อนที่
ปรึกษาด้วยเทคนิคกิจกรรมกลุ่ม แต่เข้าเรียนในชั้นเรียนตามปกติ

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาศักยภาพของเพื่อนที่ปรึกษาด้วยเทคนิคกิจกรรมกลุ่ม
มีความสามารถในการเป็นเพื่อนที่ปรึกษาเพิ่มสูงขึ้น

7.2 ได้โปรแกรมพัฒนาศักยภาพของเพื่อนที่ปรึกษาด้วยเทคนิคกิจกรรมกลุ่มเพื่อเป็นแนวทาง
สำหรับครูอาจารย์และผู้สนใจ

7.3 ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมีความเข้มแข็งมากขึ้น และเป็นการเสริมสร้าง
ศักยภาพนักเรียนให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้อย่างถูกวิธี สังคมก็จะเกิดปัญหาน้อยลง อีกทั้งยัง
เป็นการป้องกันปัญหาที่ต้นเหตุ

7.4 เพื่อนที่ปรึกษาสามารถช่วยป้องกันปัญหาสังคมที่จะเกิดขึ้นกับเพื่อนในโรงเรียนได้

7.5 การพัฒนาศักยภาพของเพื่อนที่ปรึกษาด้วยเทคนิคกิจกรรมกลุ่มก่อให้เกิดประโยชน์ต่อ
สังคมและช่วยแก้ไขปัญหาสังคมได้